

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาค้นคว้าเรื่อง การประเมินผลการดำเนินงานกองทุนสวัสดิการชุมชนระดับตำบล สัจจะออมทรัพย์วันละบาทของตำบลบ้านกลาง อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ ผู้ศึกษาได้ทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับเรื่องที่ศึกษา ตามหัวข้อต่อไปนี้

- 2.1 การจัดสวัสดิการชุมชน
- 2.2 กองทุนสวัสดิการชุมชน
- 2.3 แนวคิดกองทุนสัจจะออมทรัพย์วันละบาท
- 2.4 แนวคิดการประเมินผล
- 2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 การจัดสวัสดิการชุมชน

สวัสดิการชุมชน คือระบบการช่วยเหลือเกื้อกูลของคนในชุมชน เพื่อการดูแลซึ่งกันและกัน เป็นการสร้างหลักประกันเพื่อความมั่นใจแก่คนในชุมชน มีรูปแบบและวิธีการที่หลากหลาย ซึ่งหมายความว่ารวมถึง ทุกสิ่งทุกอย่างที่ทำให้คนในชุมชนดีขึ้น อาจอยู่ในรูปสิ่งของ เงินทอง น้ำใจ การช่วยเหลือเกื้อกูล เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตตั้งแต่เกิดจนตาย รวมถึงการสนับสนุนให้คนในชุมชนลดค่าใช้จ่ายและเพิ่มรายได้ อันนำไปสู่การแก้ปัญหาความยากจน ยกระดับคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น เป็นการรวมตัวกันตามวิถีวัฒนธรรมบนพื้นฐานของการเอื้ออาทรต่อกัน ร่วมกันคิด วางระบบ บริหาร สมทบทุน และเป็นเจ้าของร่วมกัน พร้อมทั้งจะให้และรับประโยชน์สวัสดิการชุมชน ไม่เน้นเรื่องตัวเงินแบบสงเคราะห์ แต่มุ่งสร้างความมั่นใจ อยู่อย่างมีศักดิ์ศรีและมีความสุข จึงเป็นเรื่องที่ชาวบ้านจะเป็น ผู้ร่วมสร้างให้เป็นของชุมชนและเพื่อชาวชุมชนเอง โดยรัฐหรือองค์กรภายนอกเป็นเพียงผู้หนุนเสริมแบบเคียงบ่าเคียงไหล่ ไม่ใช่สัมพันธ์กันแบบผู้ให้กับผู้รับ

การจัดสวัสดิการชุมชนภายใต้ความร่วมมือและความเห็นชอบร่วมกันของชาวชุมชนเอง ผู้ได้ประโยชน์จากสวัสดิการชุมชน ได้แก่ ทุกคนในชุมชน รวมทั้งคนในสังคม โดยผู้ด้อยโอกาส จะได้รับการช่วยเหลือให้มีโอกาส มีส่วนร่วม และสามารถเป็นทั้งผู้ให้และผู้รับอย่างมีศักดิ์ศรี หลักการของการสร้างหลักประกันความมั่นคงในรูปแบบการจัดสวัสดิการชุมชน จะต้องอาศัยทุนทางสังคมที่มีอยู่ในแต่ละชุมชนมาเป็นฐานในการจัดสวัสดิการ สร้างพลังในการพึ่งตนเอง

สร้างความร่วมมือกับภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการสนับสนุนให้กลุ่มสามารถจัดสวัสดิการได้อย่างต่อเนื่อง มีการเชื่อมโยงเป็นเครือข่ายจากระดับหมู่บ้านไปสู่ระดับชุมชนจนสู่ระดับอำเภอ

หลักประกันเพื่อความมั่นคงของคนในชุมชน หมายถึง ทุกอย่างที่ทำให้คนในชุมชนมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ทั้งในรูปแบบของสิ่งของ เงินทุน น้ำใจ การช่วยเหลือเกื้อกูล เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับชีวิตตั้งแต่เกิด เจ็บ ตาย เช่น กองทุนสัจจะออมทรัพย์ กองทุนออมวันละบาท กองทุนสวัสดิการผู้นำชุมชน กองทุนสวัสดิการผู้สูงอายุในชุมชน เป็นต้น

สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคมแห่งชาติ (2550 : 8) ได้ให้ความหมายสวัสดิการสังคมในพุทธศาสตร์ 5 ปี สร้างสวัสดิการสังคมไทย ฉบับที่ 1 (พ.ศ. 2550 – 2554) ว่าสวัสดิการสังคม (Social Welfare) ตามพระราชบัญญัติส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคม พ.ศ. 2546 หมายถึง ระบบการจัดสวัสดิการสังคม ซึ่งเกี่ยวกับการป้องกัน การแก้ไขปัญหา การพัฒนาและการส่งเสริมความมั่นคงทางสังคม เพื่อตอบสนองความจำเป็นขั้นพื้นฐานของประชาชนให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีและพึ่งตนเองได้อย่างทั่วถึง เหมาะสม เป็นธรรม และให้เป็นไปตามมาตรฐานทั้งด้านการศึกษา สุขภาพอนามัย ที่อยู่อาศัย การทำงาน และการมีรายได้มั่นคง การกระบวนกรยุติธรรม และการบริการทางสังคมทั่วไป โดยคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิที่ประชาชนต้องได้รับ และการมีส่วนร่วมของการจัดสวัสดิการสังคมทุกระดับ

กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (2547 : 4) ได้ให้ความหมายและคำนิยามของสวัสดิการสังคม ตามมาตรา 3 แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคม พ.ศ. 2546 ระบุว่าสวัสดิการสังคม หมายความว่า ระบบการจัดบริการทางสังคม ซึ่งเกี่ยวกับการป้องกัน การแก้ไขปัญหา การพัฒนาและการส่งเสริมความมั่นคงทางสังคม เพื่อตอบสนองความจำเป็นขั้นพื้นฐานของประชาชนให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี และพึ่งตนเองได้อย่างทั่วถึงเหมาะสม เป็นธรรม และให้เป็นไปตามมาตรฐานทั้งทางด้านการศึกษา สุขภาพอนามัย ที่อยู่อาศัย การทำงานและการมีรายได้ มั่นคง การกระบวนกรยุติธรรม และบริการทางสังคมทั่วไป โดยคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิที่ประชาชนจะต้องได้รับและการมีส่วนร่วมในการจัดสวัสดิการสังคมทุกระดับ

คณะกรรมการส่งเสริมสวัสดิการสังคมแห่งชาติ (2545 : 4) ได้นิยามความหมายของสวัสดิการสังคมในแผนพัฒนาสวัสดิการสังคมและสังคมสงเคราะห์แห่งชาติ ฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2545 – 2549) ว่าหมายถึง ระบบการจัดบริการสังคมเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาสังคมและพัฒนาสังคม รวมทั้งการส่งเสริมความมั่นคงทางสังคม เพื่อให้ประชาชนสามารถดำรงชีวิตในสังคมได้ในระดับมาตรฐาน โดยบริการดังกล่าวจะต้องตอบสนองความต้องการพื้นฐานของประชาชนให้ได้รับการ

พัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างทั่วถึงและเป็นธรรมทั้งในด้านการศึกษาที่ดี การมีสุขภาพอนามัย การมีที่อยู่อาศัย การมีงานทำ การมีรายได้ การมีสวัสดิการแรงงาน การมีความมั่นคงทางสังคม การมีนันทนาการ และบริการทางสังคมทั่วไป โดยระบบบริการสังคมต้องคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และสิทธิที่ประชาชนต้องได้รับและเข้ามามีส่วนร่วมในระบบการจัดบริการทางสังคมในทุกระดับ

สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (2547) ได้ให้ความหมายของสวัสดิการชุมชนว่า หมายถึง การสร้างหลักประกันเพื่อความมั่นคงของคนในชุมชน หมายถึง ทุกอย่างที่ทำให้คนในชุมชน มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ทั้งในรูปแบบของสิ่งของ เงินทุน น้ำใจ การช่วยเหลือเกื้อกูล เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับชีวิตตั้งแต่เกิด เจ็บ ตาย เช่น กองทุนสัจจะออมทรัพย์ กองทุนออมวันบาท กองทุนสวัสดิการผู้นำชุมชน กองทุนสวัสดิการผู้สูงอายุในชุมชน เป็นต้น นิยามของคำว่า สวัสดิการชุมชนนั้นยังไม่พบโดยตรง นิยามที่มีอยู่ทั่วไปจะเป็นนิยามของคำว่า “สวัสดิการสังคม หรือคำว่า สวัสดิการท้องถิ่น” ซึ่งเป็นเรื่องท้องที่ปกครองท้องถิ่นจัดให้กับประชาชน ในพื้นที่การปกครองของตน

ธีระ ศรีธรรมรักษ์ (2538 : 18 – 19) ได้สรุปว่างานสวัสดิการสังคม คือการจัดระบบบริการสังคม และสถาบันเพื่อช่วยเหลือบุคคล กลุ่ม ให้ได้รับความพอใจในมาตรฐานการดำรงชีวิตและสุขภาพ การมีความสัมพันธ์ทางสังคมกับบุคคลและสังคม เปิดโอกาสให้เข้าได้พัฒนาตนเองได้ ภายใต้อำนาจความสามารถที่มีอยู่ ตลอดจนการสร้างเสริมสภาพชีวิตความเป็นอยู่ที่เหมาะสมสอดคล้องกับความต้องการของครอบครัวและชุมชน รวมถึงกิจกรรมที่รัฐและเอกชนทุกระดับจัดให้มีขึ้นเป็นทางการและไม่เป็นทางการ เพื่อประกันความเป็นอยู่ที่ดีของประชาชนทั้งในยามปกติและในยามที่เขาประสบปัญหาของตน ทั้งนี้ โดยอาศัยวิธีการสังคมสงเคราะห์เป็นหลัก ดังนั้น สวัสดิการสังคมจึงหมายถึงความรวมถึงกฎหมาย โครงการ สิทธิประโยชน์และบริการ ซึ่งเป็นหลักประกันและเร่งรัดให้เกิดการจัดสรรระบบ เพื่อการตอบสนองความต้องการทางสังคมที่ได้รับการยอมรับว่าเป็นปัจจัยสำคัญของการมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีของประชาชน และปฏิบัติหน้าที่ตามที่สังคมกำหนด สวัสดิการสังคมจึงมีขอบเขตครอบคลุมบริการต่างๆ มากมาย เช่น การรักษาความมั่นคงทางรายได้ การศึกษา การพัฒนาการแพทย์ การฟื้นฟูสมรรถภาพ การพัฒนาเมือง ที่อยู่อาศัย สวัสดิการสังคม ทำให้เกิดการจัดสรรบริการโดยตรงแก่บุคคล กลุ่ม และชุมชน เพื่อการคุ้มครองบุคคลทุกกลุ่มอาชีพและกลุ่มรายได้ โดยผู้ที่สมควรได้รับสวัสดิการมิได้หมายถึงเฉพาะแต่คนยากจนเท่านั้น แต่หมายถึงคนที่ไม่ยากจนที่มีปัญหาความเดือดร้อนด้วย สวัสดิการสังคมจึงต้องเป็นสิ่งที่ให้กับทุกคนที่สมควรจะได้รับ

มาริสสา ภูเพ็ชร (2535) ให้ความหมายของคำว่า สวัสดิการสังคม ว่าเป็นงานที่ช่วยเหลือประชาชนให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีทั้งในยามปกติและยามที่ประสบปัญหา การให้ความช่วยเหลือ

มีหลายรูปแบบทั้งที่เป็นเงิน สิ่งของ การดูแลการให้บริการ ทั้งด้านการศึกษา การสาธารณสุข ที่อยู่อาศัย การประกันรายได้ การจ้างงานและการบริการสังคม

วิไลลักษณ์ อยู่ถำราญ (2550) “สวัสดิการชุมชนพึ่งตนเอง” พัฒนาการของสวัสดิการสังคม ในสังคมไทยจะเห็นได้ว่าปรากฏออกมาใน 2 ลักษณะ ได้แก่ ช่วงแรกปรากฏในรูป “สวัสดิการสังคม” ที่ดำเนินการโดยชุมชน ต่อมาเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นในสังคม มีการขยายอิทธิพลของตะวันตก เข้ามาในสังคมไทย ระบบการศึกษาสมัยใหม่ได้ดึงคนออกจากชุมชน ขาดการเรียนรู้ท้องถิ่น การสืบทอด ภูมิปัญญา ศาสนา ความเชื่อจารีตประเพณีต่างๆ มีบทบาทน้อยลง ฐานทรัพยากรที่เป็นฐานการผลิต ฐานความมั่นคงทางด้านอาหาร ดิน น้ำ ป่า ถูกทำลาย ชุมชนไม่มีสิทธิใช้ประโยชน์ร่วมกัน ซึ่งการ เปลี่ยนดังกล่าวทำให้การจัดสวัสดิการเปลี่ยนไปจากชุมชนที่ช่วยเหลือเกื้อกูลกันไปสู่ระบบสวัสดิการ ที่รัฐเป็นผู้จัดให้ ซึ่งประชาชนจะได้รับมกน้อยแค่นั้นขึ้นกับการตัดสินใจของหน่วยงาน แผนงาน โครงการงบประมาณของภาครัฐ

แนวทางส่งเสริมสนับสนุนการพัฒนาระบบสวัสดิการชุมชน

สวัสดิการชุมชนไม่สามารถเกิดได้โดยการให้ลอกเลียนแบบ หรือโครงการงบประมาณ ของภาครัฐ นโยบายการเมือง รวมทั้งกระแสโลกาภิวัตน์ แหล่งเงินทุน/เงินกู้จากต่างประเทศ เงื่อนไข ด้านการค้า กระแสการพัฒนาของโลกที่เกี่ยวกับความมั่นคงของมนุษย์ (Human Security) สิทธิมนุษยชน (Human Right) ฯลฯ “เนื้อหาทั้งหมดเกี่ยวข้องกับสวัสดิการชุมชนพึ่งตนเอง” ในแง่มุมต่างๆ มีรายละเอียดดังนี้

สวัสดิการชุมชนทางเลือกเพื่อการพึ่งพาตนเองของชุมชน

การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในช่วง 40-50 ปีที่ผ่านมา ประกอบกับการที่ประเทศไทยประสบปัญหา วิกฤตเศรษฐกิจอย่างรุนแรง ในช่วง 4-5 ปีที่ผ่านมา เป็นการเปิดโอกาสที่จะทำให้กระแสชุมชน/สังคม หันมาสนใจค้นหาทางเลือก/ทางรอด ของชุมชนท่ามกลางกระแสโลกาภิวัตน์ที่รุกคืบเข้ามา มาก ตลอดเวลา สวัสดิการชุมชนเป็นทางเลือกหนึ่งที่จะช่วยทำให้เกิดความมั่นคงของชุมชน ฐานราก ให้สามารถดำรงอยู่ท่ามกลางกระแสโลกาภิวัตน์ได้ โดยสรุป “สวัสดิการชุมชน” คือการสร้าง หลักประกันเพื่อความมั่นคงใจของคนในชุมชน ซึ่งหมายรวมถึงทุกสิ่งทุกอย่างที่จะทำให้คนในชุมชน มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น อาจอยู่ในรูปสิ่งของ เงินทอง น้ำใจ การช่วยเหลือเกื้อกูลเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้อง กับวิถีชีวิตดั้งเดิมจนตาย ผลของการจัดสวัสดิการชุมชนที่สำคัญคือก่อให้เกิดรายได้ ลดรายจ่าย เกิดความสัมพันธ์มิตรไมตรีที่ดีของคนในชุมชน รู้สึกมั่นคง ปลอดภัย อยู่อย่างมีศักดิ์ศรีและมีความสุข

รูปแบบของการจัดสวัสดิการชุมชน

อัญชลี มีมุข คอนวิชา (2550 : 24) ชุมชนทั้งในชนบทและชุมชนเมือง มีการจัดตั้งกลุ่ม ต่างๆ มากมาย ทั้งกลุ่มที่จัดตั้งขึ้นตามนโยบายของภาคราชการ และกลุ่มที่ประชาชนรวมตัวกันเพื่อ

ช่วยเหลือกัน พึ่งพาตนเองภายในชุมชนของตน ถึงแม้ว่าวัตถุประสงค์หลักจะไม่ใช่ว่าการจัดสวัสดิการให้กับสมาชิก แต่กลุ่มที่มีความเข้มแข็งจะพัฒนาบทบาทไปสู่การพัฒนาสังคม โดยมีข้อบังคับที่ระบุให้มีการจัดสวัสดิการให้กับสมาชิก หรือจัดให้มีกิจกรรมที่เป็นสาธารณประโยชน์ในชุมชน รูปแบบของการจัดสวัสดิการ แบ่งได้ดังนี้

กองทุนของชาวบ้านเพื่อสวัสดิการในชุมชน กลุ่มในลักษณะนี้จะมีวัตถุประสงค์หลักที่จะส่งเสริมการออมและเป็นแหล่งที่กู้ยืมเพื่อนำไปลงทุน ผลกำไรมาจากการดำเนินการ ส่วนหนึ่งจะนำไปจัดสรรเป็นสวัสดิการให้กับสมาชิก เช่น เงินช่วยเหลือเมื่อเจ็บป่วย เสียชีวิต หรือประกันนี้เมื่อสมาชิกเสียชีวิต ญาติไม่ต้องรับผิดชอบค่าใช้จ่ายนี้แทน กลุ่มเหล่านี้ได้แก่ สหกรณ์ออมทรัพย์ กลุ่มเครดิตยูเนียน กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต กลุ่มสัจจะออมทรัพย์ ธนาคารหมู่บ้าน เป็นต้น

กองทุนหมุนเวียนเพื่อชุมชน เป็นกองทุนเพื่อการกู้ยืมสำหรับชุมชนไปพัฒนาอาชีพ ให้กลุ่มดำเนินกิจกรรมเพื่อสร้างรายได้ เช่น กองทุนซีฟเมนูห้า (SIF Menu 5) โครงการปลูกป่าล้านไร่ ของการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย เป็นต้น

กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เป็นเงินกองทุนที่ให้กับหมู่บ้านๆ ละ 1,000,000 บาท ตามนโยบายของรัฐบาลในงบประมาณรายจ่ายปี พ.ศ. 2544 มีข้อบังคับเงินกองทุนนี้ให้ชาวบ้านเป็นคณะกรรมการบริหารเงิน เป็นเงินกู้ยืมเพื่อพัฒนาอาชีพสร้างรายได้และแก้ปัญหาเฉพาะหน้า และนำผลกำไรมาปล่อยกู้ เพื่อให้กองทุนมีขนาดใหญ่ขึ้น โดยจะมีข้อบังคับให้นำผลกำไรมาจัดสรรให้เป็นสาธารณประโยชน์ของหมู่บ้าน

กองทุนวันละบาทเพื่อสวัสดิการครบวงจรชีวิต สมาชิกจะสมทบเงินเพื่อเป็นในการดำเนินงาน เพื่อจัดสวัสดิการให้สมาชิกในชุมชน

ทำบุญวันละบาทเพื่อสวัสดิการสังคม ตัวอย่างที่จังหวัดตราด ซึ่งเริ่มต้นโดยพระสงฆ์ขอบริจาคกับผู้มีจิตศรัทธาวันละบาททุกวันเข้าสมทบในกองทุน เงินส่วนนี้จะนำไปจัดสวัสดิการให้กับสมาชิก จัดกิจกรรมการพัฒนาสังคมและกิจกรรมของมูลนิธิที่จัดตั้งชุมชน

กองทุนสุขภาพตำบล แหล่งที่มาของเงินทุนเป็นการร่วมมือกัน 3 ฝ่าย ได้แก่ ประชาชน สมทบกลุ่มคนละ 60 บาทต่อปี สำนักงานประกันสุขภาพแห่งชาติ (สปสช.) สมทบหัวละ 100 บาท ต่อปี เงินจำนวนนี้นำไปเป็นสวัสดิการรักษาพยาบาล ดำเนินกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพและป้องกันโรคให้กับสมาชิก

เครือข่ายกองทุนหลักประกันสุขภาพชุมชนท้องถิ่นระดับตำบล/อำเภอ รูปแบบนี้มีการดำเนินอยู่ที่อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ อำเภอศรีฐาน จังหวัดยโสธร เงินทุนมาจากสมาชิกในชุมชนร่วมสมทบต่อคนต่อเดือน โรงพยาบาลชุมชนสมทบ 1 เท่า มีการนำเงินไปจัดสวัสดิการให้กับสมาชิก

อย่างกว้างขวาง เช่น การประกันคุณภาพให้กับสมาชิกทั้งระบบเป็นทุนการศึกษา ผลิตคนด้าน
สาธารณสุขท้องถิ่น พัฒนาเด็ก สร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน เป็นต้น

หลักการปฏิบัติงานสวัสดิการสังคม

กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (2547 : 53 – 54) กล่าวถึง หลักการ
ปฏิบัติงานสวัสดิการสังคมไว้เป็นข้อๆ ดังต่อไปนี้คือ

1. หลักการยอมรับ การยอมรับว่าทุกคนมีคุณค่ามีศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์ เข้าใจและ
ยอมรับในสภาพที่ผู้รับบริการเป็นอยู่ ยอมรับในความรู้สึกและท่าทีของการแสดงออก เข้าใจ
ความหมายและสาเหตุของความคิดและการกระทำของเขาโดยไม่มีอคติ ซึ่งจะช่วยให้เขามีความรู้สึก
เป็นมิตร เป็นอิสระ ปลอดภัยที่จะเปิดเผยเรื่องส่วนตัวและแก้ปัญหาของเขาได้ตามความเป็นจริง
2. หลักการตัดสินใจด้วยตนเอง ต้องเคารพในสิทธิความเป็นมนุษย์ของผู้รับบริการ เชื่อว่า
เขามีสิทธิที่จะกำหนดและรับผิดชอบวิถีชีวิตของตนเอง การเลือกวิธีการแก้ปัญหาของเขาเอง ไม่
ตัดสินใจแทนผู้รับบริการ
3. หลักการไม่มีการบังคับ ต้องไม่ดำเนินหรือประณามผู้รับบริการ แต่มีการประเมินผู้รับบริการ
ในเรื่องทัศนคติหรือการกระทำเพื่อสะท้อนให้เขาเข้าใจตนเอง และบรรลุเป้าหมายในการแก้ปัญหาของ
ตนเอง ควรมองพฤติกรรมทางสังคมแบบกระทำหน้าที่ได้หรือไม่ได้มากกว่าจะมองว่าถูกหรือผิด ดีหรือ
เลว
4. หลักการปัจเจกบุคคลต้องเข้าใจว่าแต่ละคนมีลักษณะที่แตกต่างกันได้ หลักการนี้รวมถึง
ความแตกต่างของกลุ่มและชุมชนด้วย
5. หลักการมีส่วนร่วม ต้องให้ผู้รับบริการมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาตั้งแต่การพิจารณา
ปัญหาและเข้าใจปัญหาร่วมกัน รวมถึงการตัดสินใจและลงมือแก้ปัญหา หลักการนี้ ทำให้เขาเกิด
ความรู้สึกมั่นใจในตนเองมากขึ้นในการแก้ปัญหาได้ด้วยตนเองต่อไป
6. หลักการรักษาความปลอดภัย ผู้ให้บริการจะต้องไม่เปิดเผยเรื่องราวของผู้รับบริการ
ให้ผู้อื่นทราบ ยกเว้นว่าจะได้รับอนุญาตจากผู้รับบริการก่อน
7. หลักการตระหนักต่อตนเอง ผู้ให้บริการสวัสดิการสังคมต้องมีความเข้าใจในตนเอง
สามารถควบคุมอารมณ์จิตใจของตนเอง ต้องตระหนักว่าตนเองคือใคร กำลังทำอะไรอยู่ การ
ปฏิบัติงานต้องยึดมั่นในหลักการ สามารถนำหลักการและทฤษฎีนั้นๆ มาใช้ให้เหมาะสม สามารถควบคุม
จุดอ่อนของตนเองได้

กระบวนการดำเนินการด้านสวัสดิการสังคม

1. การศึกษาข้อมูลหาข้อเท็จจริงเป็นการหาข้อมูลทั่วไปของสังคมของชุมชน เพื่อการจัดกร
กับปัญหาทางสังคมหรือพัฒนาชุมชนได้อย่างถูกต้อง

2. การวินิจฉัยหรือประเมินปัญหา เป็นการทำความเข้าใจกับปัญหาทางสังคมที่เกิดขึ้น สภาพการณ์ที่เป็นอยู่ สามารถจัดลำดับความสำคัญ แยกแยะประเด็นความรุนแรง ต้นเหตุผลกระทบ ปัจจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อนำไปสู่การวางแผนที่ดี
3. การวางแผนเพื่อให้ความช่วยเหลือ เป็นการวางแผนที่จะเข้าไปให้ความช่วยเหลือตามลำดับความสำคัญของปัญหา
4. การดำเนินการช่วยเหลือเป็นการลงมือปฏิบัติงาน ซึ่งมีการดำเนินงานในลักษณะเป็นรายบุคคล กลุ่ม ครอบครัว และชุมชน
5. การติดตามและประเมินผล เป็นการประเมินผลสัมฤทธิ์ของการดำเนินการต่างๆ ทั้งนี้ การดำเนินงานทุกขั้นตอนจะต้องให้ประชาชนผู้เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงาน

อภิญา เวชชัย และ ศิริพร ยอดกมลศาสตร์ (2550 : 75 – 76) กล่าวถึงระบบการจัดสวัสดิการชุมชนว่า มีการจัดใน 3 รูปแบบ คือการจัดสวัสดิการฐานทรัพยากร การจัดสวัสดิการฐานวัฒนธรรม และการจัดสวัสดิการฐานงานพัฒนา

การจัดสวัสดิการฐานทรัพยากร เป็นรูปแบบสวัสดิการความมั่นคงทางสังคมที่ชุมชนจัดให้แก่คนทั่วไป รวมไปถึงจนถึงคนจนในชุมชนด้วย ระบบสวัสดิการดังกล่าว ได้แก่ 1) การใช้ประโยชน์จากป่าสาธารณะ เช่น การหาหน่อไม้มาขาย การขายเห็ดที่หาได้จากป่า ใช้ไม้ไผ่จากป่าทำเครื่องจักรสาน ใช้วัตถุดิบจากป่าทำไม้กวาด ใช้พื้นที่ป่าเป็นที่เลี้ยงสัตว์ เป็นต้น 2) การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรส่วนบุคคล เช่น การจับปลาในพื้นที่นาของคนอื่นได้ หรือสามารถหาผักของกินจากไร่หรือที่นาของคนอื่นได้ เป็นต้น 3) การใช้ประโยชน์จากแหล่งน้ำ เช่น การหาปลาเพื่อการเลี้ยงชีพ การนำกระจุจจากแหล่งน้ำมาทอเสื้อใช้และขาย เป็นต้น 4) การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรทางทะเลสำหรับชุมชนประมงแล้ว ทรัพยากรทางทะเลเป็นสวัสดิการความมั่นคงด้านอาหารและรายได้ที่สำคัญที่สุด

การจัดสวัสดิการฐานวัฒนธรรม มีสองส่วนหลัก ส่วนแรกคือ สวัสดิการครอบครัวและกลุ่มเครือญาติ ประกอบด้วย 1) การเกื้อกูลของครอบครัวและกลุ่มเครือญาติ เช่น การส่งข้าวปลาให้แก่ลูกหลานที่ไปทำงานรับจ้างหรืออาชีพอื่นๆ ในเรื่องการขายผลผลิตทางการเกษตรเพื่อช่วยค่ารถลูกหลานกลับไปทำงาน เป็นต้น 2) การเกื้อกูลของระบบอุปถัมภ์ เช่น ระบบการทำนาแบ่งกันระบบรวมกันดูแลสัตว์เลี้ยง ระบบการทำงานแลกกับปัจจัยการดำรงชีพ เป็นต้น 3) การจัดการของศาสนสถาน เช่น ในชุมชนชาวพุทธใช้วัดเป็นที่บวชเรียนของลูกหลานในชุมชนชาวมุสลิมใช้มัสยิดเป็นที่อบรมของลูกเล็ก และใช้ปอเนาะเป็นแหล่งเรียนรู้ของเด็กโตโดยที่ไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายเพื่อการเรียน เปิดโอกาสให้คนจนได้เข้าถึงการศึกษา เป็นต้น 4) การจัดสรรที่ทำกินแก่ผู้ยากไร้โดยชุมชน

สำหรับสวัสดิการฐานงานพัฒนา พบว่า ชุมชนมีทั้งกิจกรรมที่ทำกันเองหรือเริ่มต้นกันเอง ในชุมชน และกิจกรรมที่รับเอารูปแบบมาจากภายนอก โดยบางกิจกรรมที่ได้รับการสนับสนุนการจัดตั้งเบื้องต้นจากองค์กรภายนอกทั้งภาครัฐและเอกชน ซึ่งโดยรวมแล้วสวัสดิการฐานงานพัฒนาของชุมชนต้องนับว่ามีความหลากหลายมาก อาทิเช่น การจัดกลุ่มฌาปนกิจ การจัดกลุ่มออมทรัพย์/ธนาคารท้องถิ่น การจัดกลุ่มกองทุนพัฒนาอาชีพ การพัฒนากลุ่ม

สวัสดิการสังคม เป็นระบบการจัดบริการสังคมให้แก่ประชาชนทั่วไป รวมถึงผู้ประสบปัญหาหรือได้รับความเดือดร้อนในด้านต่างๆ ทั้งด้านเศรษฐกิจ ปัญหาในครอบครัว ปัญหาการไม่สามารถปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมในสังคมที่เปลี่ยนไป ปัญหาทางอารมณ์และจิตใจที่ส่งผลต่อการดำรงชีวิตโดยปกติ และการไม่ได้รับการบริการสังคมตามสิทธิขั้นพื้นฐานที่ควรได้รับ เป็นต้น ทั้งนี้ มีเป้าหมายที่มุ่งเน้นให้ประชาชนมีความอยู่ดีกินดี ได้รับการตอบสนองความต้องการพื้นฐานอย่างเหมาะสม และได้รับการพัฒนาคุณภาพชีวิตทุกด้านอย่างเป็นธรรม หน่วยงานที่ทำหน้าที่ในการดำเนินการ ได้แก่ หน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน รวมถึงหน่วยงานด้านอาสาสมัครที่มีจิตใจอยากช่วยเหลือสังคม โดยจะมีรูปแบบที่เป็นทางการหรือไม่เป็นทางการก็ได้ ผู้ปฏิบัติงานได้แก่ ทีมงานสหวิชาชีพ โดยมีนักสวัสดิการสังคมและนักสังคมสงเคราะห์เป็นผู้มีบทบาทหลักในการดำเนินงาน และใช้วิธีการสังคมสงเคราะห์เป็นหลักในการทำงาน

กิตติพัฒน์ นนทปัทมดุล (2545 : 7) กล่าวถึงนโยบายสังคมและสวัสดิการว่า ความสัมพันธ์ระหว่างแนวคิดนโยบายสังคมและสวัสดิการสังคม ยังไม่ปรากฏให้เห็นอย่างชัดเจน และมีแนวโน้มคล้ายคลึงกับประเทศแอฟริกาใต้ กล่าวคือ นโยบายสังคมอาจจะมีความหมายกว้างกว่าหรือแคบกว่านโยบายสวัสดิการสังคมก็ได้ ขึ้นอยู่กับว่านโยบายนั้นนำไปประยุกต์ใช้กับใครอย่างไรก็ตาม จากรายงานของประเทศต่างๆ อาจจะสรุปได้ว่านโยบายสังคมเป็นกระบวนการวางแผนและการจัดการของโครงสร้างสังคม ขณะที่นโยบายสวัสดิการสังคมเป็นการกระทำภายใต้โครงสร้างที่มีจุดหมาย เพื่อความผสมกลมกลืนในสังคม และเพื่อให้บุคคลและกลุ่มมีหลักประกันในการปรับตัวที่นำพาให้อยู่ในโครงสร้างสังคม

ในมิตินโยบายด้านการสังคมสงเคราะห์ สวัสดิการสังคม คนจนในอาชีพและชุมชนเกษตรกร ซึ่งเป็นพื้นที่อยู่ในชนบท มีนโยบายซึ่งเกษตรกรได้รับผลพวงเหมือนกับกลุ่มคนจนทั่วไป ซึ่งรวมทั้งนโยบายสงเคราะห์เฉพาะกลุ่ม (เช่น เด็ก คนชรา คนพิการ ฯลฯ) แต่จะกล่าวถึงเฉพาะนโยบายที่เกี่ยวข้องกับเกษตรกรและชุมชนโดยทั่วไป มีดังนี้

1. นโยบายเพื่อสร้างโอกาสในการเข้าถึงบริการสุขภาพ เช่น โครงการบัตรประกันสุขภาพ

สำหรับผู้มีรายได้น้อย ซึ่งเน้นครอบครัวจนและผู้ขาดทุน และบัตรอาสาสุขภาพที่มุ่งเน้นให้บริการแก่ผู้เกือบจน ซึ่งผู้ถือบัตรสุขภาพมีสิทธิได้รับการรักษา โดยจ่ายค่าใช้จ่าย ปีละ 500 บาท แต่ในช่วงรัฐบาลปัจจุบันได้ดำเนินนโยบายประกันสุขภาพถ้วนหน้า โดยประกาศใช้โครงการ 30 บาท

2. การสร้างโอกาสให้เข้าถึงการศึกษา มีโครงการที่ดำเนินการหลายโครงการ เช่น โครงการทุนการศึกษาและโครงการกู้ยืมเพื่อการศึกษา การประเมินของทีดีอาร์ไอ (2544 : 20) พบว่า มีผู้ได้รับประโยชน์จากโครงการร้อยละ 5 เท่านั้น และกว่าครึ่งหนึ่งของนักเรียนในโครงการผู้รับทุน และ 2 ใน 3 ของนักเรียนในโครงการเงินกู้ยืมเพื่อการศึกษา มาจากกลุ่มที่รวยที่สุดสามกลุ่มแรก ซึ่งแสดงให้เห็นว่ามีการรั่วไหลของผลประโยชน์ไปยังกลุ่มไม่ยากจน

3. นโยบายการพัฒนาชนบทของรัฐ ทั้งในการสนับสนุนงบประมาณหรือกองทุนให้กับชุมชน เช่น กองทุนหมู่บ้านละ 1 แสนบาท ในปี พ.ศ. 2542 หรือกองทุนหมู่บ้านละ 1 ล้านบาท ซึ่งเริ่มมาตั้งแต่ปลายปี พ.ศ. 2544 ซึ่งแม้จะมีมิติในทางเศรษฐศาสตร์เป็นสำคัญ แต่ก็ถือเป็นทุนสำหรับเกษตรกร หรือในการจัดทำโครงการพัฒนาชนบทของกระทรวงมหาดไทย กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ซึ่งมีโครงการในการสนับสนุน กลุ่มต่างๆ ในชุมชน เช่น ธนาคารข้าว ธนาคารควาย กลุ่มสหกรณ์การเกษตร ฯลฯ หรือกระทั่งโครงการที่ระบุวัตถุประสงค์เพื่อแก้ไขปัญหาความยากจน เช่น โครงการแก้ไขปัญหาความยากจน (กขคจ.) เป็นต้น

4. การให้อำนาจแก่กลุ่มอาชีพและชุมชนเกษตรกรและการแก้ไขปัญหาเชิงโครงสร้าง มิตินโยบายด้านการให้อำนาจแก่กลุ่มอาชีพและชุมชนเกษตรกรพบว่า ในรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน ได้มีบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องหลายมาตรา ซึ่งเป็นผลสืบเนื่องมาจากการเคลื่อนไหวของเกษตรกรร่วมกับภาคประชาชนในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา ซึ่งได้ก่อให้เกิดความเคลื่อนไหวผลักดันให้มีการปฏิรูปการเมือง เพื่อจัดสัมพันธภาพทางอำนาจ โดยอาศัยบทบัญญัติและกลไกของรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 ในประสบการณ์ของขบวนการประชาชน คนจน คนด้อยโอกาส รากเหง้าของปัญหาความขัดแย้งด้าน ฐานทรัพยากรของชุมชนจากการเปลี่ยนแปลงในเชิงโครงสร้าง เศรษฐกิจ-การเมือง และยุทธศาสตร์การพัฒนา ใน 2-3 ทศวรรษที่ผ่านมา และการเกิดปรากฏการณ์ความขัดแย้งในการใช้ทรัพยากรระหว่างภาครัฐ ธุรกิจกับคนจน คนด้อยโอกาส ด้อยอำนาจในสังคมไทย

นโยบายของรัฐในมิติแรก คือ นโยบายด้านการหนุนเสริมเกษตรกร เพื่อสร้างประสิทธิภาพการผลิตในรูปแบบต่างๆ เป็นเพียงแค่การช่วยเหลือที่ยังอยู่ในระบบ ที่เกษตรกรถูกเอารัดเอาเปรียบ เป็นการช่วยเหลือเพียงชั่วคราว ในขณะที่ปัญหาเชิงโครงสร้างยังดำรงอยู่ มิติที่สอง คือ นโยบายด้านการสังคมสงเคราะห์ สวัสดิการสังคมแก่ผู้ด้อยโอกาส คนจนในอาชีพและชุมชนเกษตรกรที่เกิดขึ้นบนฐานคิดเรื่องวัฒนธรรมความยากจน ซึ่งจากการประเมินโดยสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย โดยภาพรวม พบว่า ยังไม่มีประสิทธิภาพ และการจัดสรรงบประมาณไม่เพียงพอ การเมืองในเรื่อง

นโยบายการจัดสรรงบประมาณระหว่างกาให้คนจน เกษตรกรกับภาคอุตสาหกรรมจึงเป็นประเด็นสำคัญ

ในมตินโยบายด้านการให้อำนาจแก่กลุ่มอาชีพและชุมชนเกษตรกร พบว่าการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างทางเศรษฐกิจ-การเมืองที่สำคัญต่อเกษตรกร ปัญหาการกระจุกตัวของทรัพยากรที่ดินเป็นนโยบายที่รัฐไม่ได้ให้ความสนใจมากนัก แม้จะมีการผลักดันให้มีในบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแล้วก็ตาม นโยบายการแก้ปัญหากลุ่มอาชีพและชุมชนเกษตรกรจึงไม่ได้มีการปฏิรูประบบเศรษฐกิจในเชิงโครงสร้าง และถึงที่สุดแล้วเป็นนโยบายที่ค่อนข้างไปทางสวัสดิการสังคม หรือการสังคมสงเคราะห์ชั่วคราว และผลักดันของเกษตรกรออกไปจากปัญหาเชิงโครงสร้างภายใต้ระบบเศรษฐกิจการตลาดที่กลุ่มอาชีพและชุมชนเกษตรกรถูกเอารัดเอาเปรียบ

2.2 กองทุนสวัสดิการชุมชน

โครงการสนับสนุนการจัดสวัสดิการชุมชน “ให้อย่างมีคุณค่า รับอย่างมีศักดิ์ศรี” มีวัตถุประสงค์เพื่อกระตุ้นให้ “สวัสดิการชุมชนเป็นวาระแห่งชาติในการสร้างหลักประกันความมั่นคงของชุมชนจากฐานราก เปิดโอกาสให้ทุกพื้นที่จัดตั้งและพัฒนาคุณภาพสวัสดิการชุมชนได้อย่างทั่วถึง โดยรัฐบาลสนับสนุนการพัฒนาความเข้มแข็งของกองทุนและสมทบงบประมาณ รวมถึงพัฒนาสวัสดิการชุมชนให้มีความหลากหลายเกิดการเชื่อมโยงอย่างบูรณาการระบบสวัสดิการของชุมชนท้องถิ่นและภาครัฐ โดยมีหลักการสำคัญในการมุ่งเน้นการดำเนินงาน เพื่อให้เกิดคุณภาพที่นำไปสู่ความเข้มแข็งที่ยั่งยืนของกองทุนสวัสดิการชุมชนเป็นหลัก โดยคำนึงถึงการจัดการเพื่อให้บรรลุเป้าหมายเชิงปริมาณด้วยเครือข่ายสวัสดิการชุมชนทุกระดับพื้นที่เป็นแกนหลักในการขับเคลื่อนงาน สร้างความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และภาคประชาสังคม

เนื่องจากเพื่อให้นโยบายการสนับสนุนการจัดสวัสดิการชุมชนมีคุณภาพ ประสิทธิภาพ นำไปสู่ความเข้มแข็งมั่นคงอย่างยั่งยืนของชุมชน รัฐบาลจึงมีแผนการดำเนินการ 2 ระยะ คือ

แผนงานระยะที่ 1 พ.ศ. 2553 – 2555 รัฐบาลมีนโยบายสนับสนุน “สวัสดิการชุมชน” เพื่อสร้างหลักประกันความมั่นคงของชุมชนฐานรากทั่วประเทศ โดยพัฒนาความเข้มแข็งของกองทุนที่จัดตั้งแล้ว การส่งเสริมการจัดตั้งกองทุนใหม่ และการสมทบกองทุนสวัสดิการชุมชน

แผนระยะที่ 2 การพัฒนาระบบ “กองทุนสวัสดิการชุมชนแห่งชาติ” โดยการศึกษาวิจัยและจัดการความรู้จากการปฏิบัติงานจริง เพื่อพัฒนาระบบสวัสดิการชุมชนและสวัสดิการสังคมของชุมชนและภาครัฐให้เชื่อมโยงและเกื้อกูลกัน สามารถเป็นนโยบายแห่งรัฐ สร้างหลักประกันในชีวิตให้กับประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

กลไกการดำเนินงานการจัดสวัสดิการชุมชน

ระดับชาติ มีคณะกรรมการส่งเสริมพัฒนาการการจัดสวัสดิการชุมชนระดับชาติ มีนายกรัฐมนตรีเป็นประธาน ผู้แทนส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง ผู้แทนองค์กรสวัสดิการชุมชน ผู้ทรงคุณวุฒิเป็นกรรมการ ทำหน้าที่กำหนดนโยบายส่งเสริมการจัดตั้งและพัฒนาสวัสดิการชุมชนให้มีคุณภาพ ประสิทธิภาพ และขยายผลให้ครอบคลุมชุมชนทั่วประเทศ

ระดับจังหวัด/กรุงเทพฯ คณะกรรมการสนับสนุนการขับเคลื่อนสวัสดิการชุมชนจังหวัด มีผู้ว่าราชการจังหวัด/กรุงเทพฯ เป็นประธาน ผู้แทนส่วนราชการ ผู้แทนองค์กรชุมชน ผู้ทรงคุณวุฒิ ทำหน้าที่สนับสนุนเสริมสร้างการจัดตั้งและพัฒนาสวัสดิการชุมชนให้มีคุณภาพและครอบคลุมทุกตำบล จัดระบบการจัดการความรู้ และการติดตามประเมินผล การจัดสวัสดิการชุมชนโดยการมีส่วนร่วม ระดับตำบล/ท้องถิ่น เป็นกลไกสนับสนุนสวัสดิการชุมชนของประชาชนในพื้นที่จัดตั้งกันเอง ประกอบด้วย คณะกรรมการสวัสดิการชุมชนตำบล ผู้นำชุมชนที่มีบทบาทการจัดสวัสดิการ จากกลุ่มองค์กร/สมาชิกสวัสดิการจากหมู่บ้านต่างๆ ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สถาบัน/หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ เช่น วัด โรงเรียน สถานีอนามัย ฯลฯ มีหน้าที่จัดตั้งกองทุนสวัสดิการชุมชน จัดระบบบริหารจัดการ จัดสวัสดิการเชื่อมประสานการทำงานร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง พร้อมทั้งรายงานผลการดำเนินงานต่อสมาชิกและสาธารณะ

แนวทางการจัดตั้งและการพัฒนาคุณภาพกองทุนสวัสดิการชุมชน

ในการจัดตั้งสวัสดิการชุมชน ชุมชนท้องถิ่นในระดับตำบลที่สนใจจะมีความพร้อมสามารถดำเนินการได้เอง เรียนรู้จากศูนย์การเรียนรู้ในชุมชน หรือประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยเริ่มจากประชุมแกนนำที่สนใจ วางแผนการจัดตั้ง ประชุมสมาชิกที่สนใจ ทำความเข้าใจในหลักการ เป้าหมาย กำหนดหลักเกณฑ์ร่วมกันและดำเนินการได้

แนวทางการพัฒนาคุณภาพกองทุนสวัสดิการชุมชนให้มีการบริหารจัดการอย่างเข้มแข็ง

1. การพัฒนาสมาชิกให้เข้าใจเป้าหมาย หลักการสำคัญของสวัสดิการชุมชน รวมถึงการสร้างวินัยการออม
2. การขยายฐานสมาชิกให้ครอบคลุมกลุ่มคนและพื้นที่
3. พัฒนาระบบบริหารจัดการของกลุ่มให้มีธรรมาภิบาลที่ทุกฝ่ายยอมรับ
4. มีระบบบริหารการเงินที่มีประสิทธิภาพโปร่งใส
5. มีแผนพัฒนากลุ่มและตัวชี้วัดความสำเร็จ
6. เชื่อมโยงงานสวัสดิการชุมชนกับงานพัฒนาด้านอื่นๆ ของชุมชน เช่น องค์กรการเงินชุมชน

7. สร้างความสัมพันธ์และความร่วมมือกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
8. ร่วมมือกับองค์กรสวัสดิการชุมชนอื่นๆ ในพื้นที่
9. จัดกระบวนการเรียนรู้ จัดการความรู้เกี่ยวกับการจัดสวัสดิการชุมชน การสนับสนุนงบประมาณกองทุนสวัสดิการชุมชนที่จัดตั้งใหม่ และได้รับการสมทบเงินจากรัฐครั้งแรก มีเกณฑ์การพิจารณาดังนี้
 1. เป็นกองทุนระดับตำบลหรือเขตเทศบาลที่มีการจัดตั้งและดำเนินการจัดตั้ง และดำเนินการสวัสดิการชุมชนไม่ต่ำกว่า 1 ปี และได้รับการรับรองจากคณะกรรมการขับเคลื่อนสวัสดิการชุมชนจังหวัด/กรุงเทพมหานคร
 2. เป็นกองทุนระดับตำบล มีสมาชิกไม่ต่ำกว่า 100 คน ครอบคลุมกลุ่มคน รวมถึงเยาวชน คนชรา คนพิการ และผู้ด้อยโอกาส สมาชิกกระจายพื้นที่ในตำบล และมีหมู่บ้าน/ชุมชน เข้าร่วมไม่น้อยกว่าร้อยละ 50 ของจำนวนหมู่บ้าน/ชุมชนทั้งหมดในตำบล/ท้องถิ่น

2.3 แนวคิดกองทุนสัจจะออมทรัพย์ออมวันละบาท

สัจจะออมทรัพย์ โดยการลดรายจ่ายวันละบาท เพื่อทำสวัสดิการภาคประชาชน โดยครูชบ ยอดแก้ว ซึ่งได้ให้ความสำคัญกับการจัดสวัสดิการชุมชน จากการเริ่มทำ กลุ่มสัจจะออมทรัพย์ขึ้นตั้งแต่ พ.ศ. 2526 โดยการนำเงินออมของสมาชิก มาจัดตั้งเป็นกองทุนเพื่อการจัดสวัสดิการด้านต่างๆ จากนั้นได้เสนอให้กองทุนเพื่อการลงทุนทางสังคม (Social Investment Fund : SIF) สมทบงบประมาณกองทุนสวัสดิการของเครือข่ายกองทุนหมุนเวียนชาวบ้านสงขลา 21 กลุ่ม ในปี พ.ศ.2547 ซึ่งจากการสมทบงบประมาณ 12 ล้านบาท ทำให้กองทุนสวัสดิการชุมชนเติบโตขึ้นภายในระยะ 2 ปี เกิดกองทุนสวัสดิการชุมชนที่หลากหลาย และการจัดสวัสดิการชุมชนเป็นแรงจูงใจให้สมาชิกออม และชำระคืนสม่ำเสมอ เพราะหากออมไม่ต่อเนื่องจะไม่ได้รับสวัสดิการ

ครูชบ ยอดแก้ว ได้ร่วมกับแกนนำกลุ่มออมทรัพย์ก่อตั้งสถาบันพัฒนาองค์กรการเงินและสวัสดิการชุมชนแห่งชาติ (พอสช.) สืบหาข้อมูลองค์กรการเงินทั่วประเทศ ซึ่งพบว่าส่วนใหญ่เน้นการปันผลมากกว่าการจัดสวัสดิการและได้พบว่า มีการออมสัจจะออมวันละ 1 ที่เน้นการออมเพื่อนำมาจัดสวัสดิการโดยตรง จึงได้นำมาพัฒนากองทุนสวัสดิการที่มาจาก สัจจะออมวันละบาท ที่ตำบลน้ำขาว อำเภอนะบือ จังหวัดสงขลา บ้านเกิดของตน

เมื่อวันที่ 1 เมษายน 2547การออมแบบสัจจะออมทรัพย์ที่ยึดหลักการออม เพื่อนำเงินมาจัดสวัสดิการโดยตรง ได้เกิดขึ้น ที่ตำบลน้ำขาว อำเภอนะบือ จังหวัดสงขลาเป็นกลุ่มแรก เป็นกลุ่มแรก

โดยใช้แนวคิดที่จะออมทรัพย์วันละบาท ทำสวัสดิการภาคประชาชน กระบวนการทำให้เกิดการรวมกลุ่มสร้างโอกาสให้ ใช้เงินตราเป็นเครื่องพัฒนาคน โดยใช้หลักการในการพึ่งพาตนเอง

จากการเริ่มดำเนินการที่ตำบลน้ำขาว ก็ได้มีความคิดที่จะขยายให้กว้างขวาง มีหน่วยงานต่างๆเข้ามาให้การสนับสนุน เช่น (UNDP) ได้เข้ามาสนับสนุนโครงการในประเด็นการมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและมูลนิธิสาธารณสุขแห่งชาติ(มสช)ได้สนับสนุนการขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะ

ในปี 2548 จังหวัดสงขลาได้แต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงานกองทุนสัจจะออมวันละบาท ซึ่งประกอบด้วย ภาคประชาชน ภาคการเมือง และภาควิชาการเพื่อสนับสนุนการขับเคลื่อนกองทุน ซึ่งได้รับการตอบรับจากหน่วยงานภาครัฐเป็นอย่างดี

กองทุนสัจจะออมทรัพย์ วันละบาท เป็นการสร้างวินัยทางการเงิน และการตรงต่อเวลา เป็นการสร้างพฤติกรรมออมอย่างสม่ำเสมอ ส่งผลทำให้กลุ่มสัจจะออมทรัพย์มีเงินทุนหมุนเวียนไว้สำหรับดูแลสวัสดิการของคนในชุมชนอย่างต่อเนื่องจึงเป็นการช่วยเหลือเกื้อกูลกันในชุมชนอีกทางหนึ่ง

ดังได้กล่าวแล้วว่า การจัดสวัสดิการชุมชนที่มีอยู่ในขณะนี้ มีฐานคิดและฐานปฏิบัติ มาจากรฐาน คือ ฐานเศรษฐกิจ ฐานทรัพยากรบุคคล ฐานชุมชน ฐานบุคคล ฐานวัฒนธรรม

กองทุนสัจจะฯ เกิดมาจากฐานคิดหรือฐานปฏิบัติมาจาก ฐานบุคคล และฐานทางเศรษฐกิจ ฐานจากบุคคล หรือ ฐานผู้สูงอายุ หรือฐานผู้นำชุมชน ซึ่งเป็นกลุ่มที่มีคุณูปการแก่ชุมชน เป็นผู้สร้างและรักษาชุมชนช่วยกันดูแลจัดสวัสดิการ โดยเป็นการริเริ่มการจัดการตนเอง

ฐานทางเศรษฐกิจ ซึ่งเป็นกิจกรรมการออม และนำผลจากการออม นำดอกผลมาจัดสวัสดิการครบวงจรชีวิต ที่ครอบคลุมตั้งแต่การเกิด แก่ เจ็บ ตาย

กลุ่มสัจจะออมทรัพย์เป็นการออมทรัพย์แบบพัฒนาครบวงจรชีวิต ตามความคิด ของครูชบ ยอดแก้ว ในรูปของกองทุนหมุนเวียนชาวบ้าน ซึ่งบริหารจัดการโดยผู้นำชุมชนและอาศัยเงินทุนของพวกเขาเอง หมายถึงการออมเงินไว้กับกลุ่มเดือนละครั้ง นำเงินที่ออมได้เป็นกองทุนสวัสดิการช่วยเหลือสมาชิกตั้งแต่เกิดจนตาย รวมถึงการช่วยเหลือสาธารณประโยชน์ในชุมชน หรือหากกองทุนฯแข็งแรงหรือมีเงินสะสมมากเพียงพอจากการจัดสวัสดิการขั้นพื้นฐาน อาจแบ่งให้สมาชิกกู้ยืมเป็นการช่วยเหลือกัน การบริหารจัดการกองทุนฯ โดยคัดเลือกคณะกรรมการบริหารจัดการกองทุนฯ

ความเป็นมา กองทุนสวัสดิการชุมชน สัจจะออมทรัพย์วันละบาท ของตำบลบ้านกลาง อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่

รูปแบบของการจัดการกองทุนฯ โดยยึดหลักการออม เพื่อการจัดสวัสดิการขั้นพื้นฐานของชีวิตอย่างครบวงจร ตั้งแต่เกิดจนตาย

โดยการก่อเกิดของกองทุนสวัสดิการชุมชน สัจจะออมทรัพย์ ออมวันละบาท ของตำบลบ้านกลาง อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ มาจาก ฐานบุคคล คือกลุ่มผู้สูงอายุหรือปราชญ์ของชุมชน ในการประกอบกิจกรรมเพื่อพัฒนาท้องถิ่นตนโดยสม่ำเสมอ ในการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น จนกระทั่งหน่วยงานภาครัฐโดยศูนย์พัฒนาสวัสดิการผู้สูงอายุ (บ้านธรรมปกรณ์จังหวัดเชียงใหม่) กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ซึ่งได้สนับสนุนการจัดกิจกรรมให้ผู้สูงอายุในตำบลบ้านกลาง ในกิจกรรมที่ให้เห็นความสำคัญของการออม จนกระทั่งการเชิญ ครูชบ ยอดแก้ว ผู้ริเริ่มการจัดสวัสดิการโดยการออม มาเป็นวิทยากรให้ความรู้ จนกระทั่งมีความเห็นพ้องในการจัดตั้งกองทุนฯ

นอกจากกลุ่มปราชญ์ท้องถิ่นหรือกลุ่มผู้สูงอายุที่เป็นผู้นำของการก่อเกิดกองทุนฯแล้ว กลุ่มแกนนำในชุมชน อาทิกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน องค์ปกครองส่วนท้องถิ่น ยังเป็นกลุ่มผู้มีส่วนสำคัญในการขับเคลื่อนให้เกิดการจัดตั้งกองทุนฯจากการพึ่งพาตนเอง คอยการออมร่วมกัน

ในปี พ.ศ. 2549 เริ่มมีการจัดตั้งกองทุนสัจจะออมทรัพย์ขึ้น ในหมู่ที่ 5 บ้านท่ากาน ของตำบลบ้านกลาง ขึ้นเป็นครั้งแรก เนื่องมาจากกลุ่มผู้สูงอายุหรือปราชญ์ชาวบ้านรวมทั้งแกนนำในพื้นที่มีความเข้าใจในประโยชน์ของการออม เพื่อการจัดสวัสดิการขั้นพื้นฐานอย่างถ่องแท้ โดยเริ่มดำเนินการเป็นหมู่บ้านแรก ต่อจากนั้นจากหมู่ 5 ได้ขยาย ไปยังทุกหมู่บ้านในตำบลบ้านกลาง ที่อยู่ในเขตขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกลางซึ่งมีทั้งหมด 5 หมู่บ้าน (หมู่ที่ 1, 5, 7, 8 และ 10) จากหมู่ที่ 5 บ้านท่ากาน ขยายไปยังหมู่ที่ 1 หมู่ที่ 7 , หมู่ที่ 8 และหมู่ที่ 10 ตามลำดับ โดยระยะแรก ในแต่ละหมู่บ้าน จะจัดตั้งกองทุนสัจจะออมทรัพย์ และจัดสวัสดิการขั้นพื้นฐานโดยการบริหารจัดการกันเอง

ในปีพ.ศ. 2553 สมาชิกกองทุนฯของแต่ละหมู่บ้าน ทุกหมู่บ้านขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกลาง ได้รวมกันยกระดับ การจัดตั้งกองทุนสวัสดิการชุมชน สัจจะออมทรัพย์ขึ้นจากระดับหมู่บ้าน เป็นกองทุนฯในระดับตำบล โดยมีสมาชิกทั้งหมดจำนวน 1,600 คน

การจัดตั้งกองทุนสวัสดิการชุมชนสัจจะออมทรัพย์วันละบาท ของตำบลบ้านกลาง อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่		
ปี พ.ศ. 2549 - 2552	เริ่มจัดตั้งกองทุนในระดับ หมู่บ้านจำนวน 5 หมู่บ้านใน เขตองค์การบริหารส่วนตำบล บ้านกลาง	รวมจำนวนสมาชิก 1,600 คน
ปี พ.ศ. 2553 เดือนกันยายน	ยกระดับการจัดตั้งกองทุนฯ ใน ระดับตำบล	รวมจำนวนสมาชิก 1,973 คน
ปี พ.ศ. 2554 เดือนสิงหาคม	การจัดตั้งกองทุนฯ ในระดับ ตำบล	รวมจำนวนสมาชิก 2,480 คน

รายละเอียดจำนวนสมาชิกกองทุนฯ และยอดเงินออม (สิงหาคม 2553)

หมู่ที่	จำนวนสมาชิก(คน)	จำนวนเงินออม(บาท)
หมู่ที่ 1	351	126,353
หมู่ที่ 5	749	449,667
หมู่ที่ 7	359	250,000
หมู่ที่ 8	321	233,343
หมู่ที่ 10	271	176,972
รวม	2,051	1,236,335

รายละเอียดจำนวนสมาชิกกองทุนและยอดเงินออม

(กันยายน 2553)

หมู่ที่	จำนวนสมาชิก (คน)	จำนวนเงินออม(บาท)
หมู่ที่1	257	170,000
หมู่ที่5	749	470,457
หมู่ที่7	373	250,000
หมู่ที่8	323	164,043
หมู่ที่10	271	180,600
รวม	1,973	1,235,100

รายละเอียดจำนวนสมาชิกกองทุนและยอดเงินออม

(มกราคม 2554)

หมู่ที่	จำนวนสมาชิก (คน)	จำนวนเงินออม(บาท)
หมู่ที่1	272	106,000
หมู่ที่5	760	536,597
หมู่ที่7	371	288,979
หมู่ที่8	331	229,027
หมู่ที่10	278	200,460
รวม	2,012	1,361,063

รายละเอียดจำนวนสมาชิกกองทุนและยอดเงินออม

(มีนาคม 2554)

หมู่ที่	จำนวนสมาชิก (คน)	จำนวนเงินออม(บาท)
หมู่ที่ 1	282	188,850
หมู่ที่ 5	760	544,606
หมู่ที่ 7	372	283,979
หมู่ที่ 8	338	292,077
หมู่ที่ 10	280	185,895
รวม	2,032	1,495,407

รายละเอียดจำนวนสมาชิกกองทุนและยอดเงินออม

(สิงหาคม 2554)

หมู่ที่	จำนวนสมาชิก(คน)	จำนวนเงินออม(บาท)
หมู่ที่ 1	286	142,500
หมู่ที่ 5	796	420,000
หมู่ที่ 7	387	208,857
หมู่ที่ 8	348	178,055
หมู่ที่ 10	278	107,888
รวม	2,480	1,057,300

รายละเอียดจำนวนสมาชิกกองทุนและยอดเงินออม

(กุมภาพันธ์ 2555)

หมู่ที่	จำนวนสมาชิก(คน)	จำนวนเงินออม(บาท)
หมู่ที่ 1	290	250,000
หมู่ที่ 5	772	650,000
หมู่ที่ 7	392	365,000
หมู่ที่ 8	348	255,026
หมู่ที่ 10	282	269,255
รวม	2,084	1,789,281

การจัดสวัสดิการ กรณีคลอดบุตร

วัน/เดือน/ปี	จำนวน(คน)	จำนวนเงิน(บาท)
18 พฤศจิกายน 2553 - 26 กันยายน 2554	9	4,500

3.

การจัดสวัสดิการ กรณีนอนโรงพยาบาล

วัน/เดือน/ปี	จำนวน(คน)	จำนวนเงิน(บาท)
ปี 2553	86	26,750
ปี 2554	131	47,600

การจัดสวัสดิการ กรณีเสียชีวิต

วัน/เดือน/ปี	จำนวน(คน)	จำนวนเงิน(บาท)
ปี 2553	8	24,000
ปี 2554	46	138,000

2.4 แนวคิดการประเมินผล

การประเมินผลเป็นขั้นตอนหนึ่งของกระบวนการนำนโยบายไปปฏิบัติ โดยมีนักวิชาการได้ให้ความหมายของการประเมินไว้ ดังนี้

James E. Anderson (อ้างในศุภชัย ยาวะประภาษ ; 2545 : 123) ให้ความหมายของการประเมินผลนโยบายว่า เป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการประเมินสถานการณ์การเปรียบเทียบผลของการนำนโยบายไปปฏิบัติกับสิ่งที่คาดว่าจะเกิดขึ้น โดยการประเมิน เป็นกิจกรรมที่มีการกระทำอย่างต่อเนื่องตลอดเวลาในทุกขั้นตอนของนโยบาย ในการประเมินผลอย่างน้อยที่สุดผู้ประเมินต้องทราบในประเด็นต่อไปนี้คือ เป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ของนโยบายคืออะไร การดำเนินการให้บรรลุเป้าหมายกำหนดไว้อย่างไร และผลที่เกิดขึ้นจากการดำเนินการทั้งหมดเป็นอย่างไร

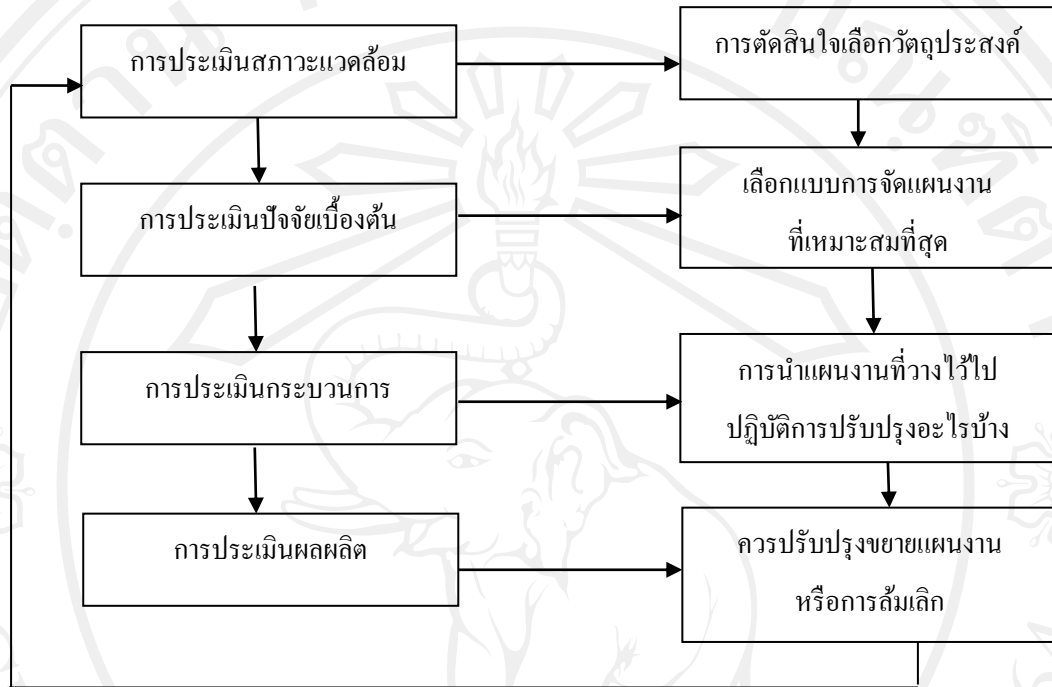
สุรางค์กุล วัฒนากุล (2545 : 14-20) ได้รวบรวมแนวคิดเกี่ยวกับการประเมินผลของนักวิชาการ ซึ่งได้ให้ความเห็นแตกต่างกันไป ดังนี้

การประเมินผลแบบ C I P P

CIPP MODEL รูปแบบการดำเนินโครงการ การประเมินรูปแบบซิป แบ่งการประเมินออกเป็น 4 ส่วนด้วยกัน คือ 1) การประเมินสถานะแวดล้อม (Context Evaluation) เพื่อให้ได้ข้อมูลประกอบการตัดสินใจในเรื่องการกำหนดวัตถุประสงค์ของแผนงานโครงการ เป็นการศึกษาและวิเคราะห์องค์ประกอบ 2) การประเมินผลปัจจัยนำเข้า (Input Evaluation) เพื่อช่วยการตัดสินใจในการเลือกใช้กลุ่มของทรัพยากรหรือปัจจัยที่มีข้อนำเข้าในรูปแบบต่างๆ ที่เหมาะสมกับวัตถุประสงค์ของแผนงานหรือโครงการ เป็นการประเมินผลเพื่อค้นหาแนวทางการจัดหาและจัดสรรทรัพยากรหรือปัจจัยนำเข้า ซึ่งได้แก่บุคลากร งบประมาณ วัสดุ ครุภัณฑ์ และอาคารสถานที่ ประหยัดและตอบแทนสูงสุด 3) การประเมินผลกระบวนการ (Process Evaluation) เพื่อช่วยการตัดสินใจในการเลือกวิธีดำเนินการของแผนงานหรือโครงการ รวมทั้งการแก้ไขปัญหาขัดข้อง 4) การประเมินผลผลิต (Product Evaluation) เพื่อการปรับปรุงขยายแผนงานหรือการล้มเลิก

ประเภทของการประเมิน

ประเภทของการตัดสินใจ

ภาพที่ 1 แบบจำลอง CIPP ความสัมพันธ์ระหว่างการประเมินกับการตัดสินใจในแบบจำลอง CIPP

CIPPI สมพงษ์ สุภาพล (2549 : 12-13)

การประเมินบริบท (context) เป็นการประเมินบริบทหรือสถานะแวดล้อมของชุมชนกับการมีกองทุนฯ ว่าสอดคล้องกับวิถีชีวิตของชุมชน (Life Style) วัฒนธรรมประเพณี (Traditional) ค่านิยม (Value) ความจำเป็น (Need) ของชุมชนหรือไม่ ความเหมาะสมในการจัดตั้งกองทุนฯ สามารถแก้ไขปัญหาหรือตรงกับวัตถุประสงค์ (Objective) ที่กำหนดไว้หรือไม่

การประเมินปัจจัยนำเข้า (Input) เป็นการประเมินปัจจัยนำเข้าของการดำเนินงานกองทุนฯ ว่ามีพอเพียงหรือไม่ เช่น ด้านบุคลากร ความรู้ ทักษะ หรืองบประมาณมีพอเพียงหรือมีปัญหาหรือไม่

การประเมินด้านกระบวนการ (Process) เป็นการประเมินด้านการบริหารจัดการกองทุน เช่น ในเรื่องการบริหารจัดการความรู้ ความสามารถในการวางแผนการดำเนินงาน การประชาสัมพันธ์

การประเมินด้านผลผลิต (Product) เป็นการประเมินการดำเนินงานว่าบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้หรือไม่ ตรงกับความต้องการของประชาชนหรือไม่

การประเมินผลกระทบ (Impact) เป็นการประเมินผลกระทบของกองทุนที่มีต่อคุณภาพชีวิตของสมาชิกกองทุนทั้งระยะสั้น ระยะกลาง และระยะยาว

C I P P ถ้ามองในมุมมองของ Time Frame จะเป็นดังนี้

2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วยงานวิจัยดังต่อไปนี้

สมคิด แก้วทิพย์ และคณะ (2551) ได้ศึกษาการพัฒนารูปแบบการบูรณาการเครือข่ายกองทุนสวัสดิการชุมชนระดับอำเภอ อำเภอคลองสะแกต จังหวัดเชียงใหม่ เสนอต่อสำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 10 โดยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ผลการวิจัยพบว่าข้อมูลผู้ยากลำบากมี 2ฐาน คือ 1) ข้อมูลจากองค์การบริหารส่วนตำบล ในปี 2550 มีรายชื่อผู้ยากลำบากขึ้นทะเบียนจำนวน 3,027 คน แต่ไม่มีประวัติรายละเอียดสภาพของความยากลำบาก 2) ข้อมูลที่ได้จากการวิจัย โดยที่ชุมชนร่วมกันคัดเลือกผู้ที่ยากลำบาก หมู่บ้านละ 5 คน ร่วมกับคณะผู้วิจัยรวมทั้งหมดจำนวน 499 คน มีประวัติรายละเอียดภาวะความยากลำบากอย่างครบถ้วน รูปแบบการบูรณาการเครือข่ายกองทุนสวัสดิการชุมชนบนฐานวัฒนธรรมเหมาะสมกับพื้นที่อำเภอคลองสะแกต มีการบูรณาการการทำงานหลายฝ่าย คือผู้นำปกครองคือ ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน นายอำเภอ ผู้นำพัฒนาจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ทั้งองค์การบริหารส่วนตำบล เทศบาล ผู้นำตามธรรมชาติในชุมชน เช่น ผู้เฒ่าผู้แก่ ผู้นำกลุ่ม/องค์ในชุมชนต่างๆ ผู้นำทางศาสนาคือเจ้าอาวาส เจ้าคณะตำบล และเจ้าคณะอำเภอ ใช้ฐานการจัดสวัสดิการเป็นฐานบริหารจัดการ มีชุมชนซึ่งมีสายสัมพันธ์ความเป็นเครือญาติ เป็นพี่เป็นน้อง ผู้ร่วมชะตากรรม มีการวางบทบาทกลไกเครือข่ายการทำงาน ระดับตำบลและอำเภอ มีกลุ่มผู้นำทางชุมชน/สังคม หรือผู้นำตามธรรมชาติละพระสงฆ์ ชุมชนเป็นหน่วยจัดกาตัวเองที่มีการจัดสวัสดิการตามวิถีของตนเองเป็นองค์กรรวม ใช้ข้อมูลเพื่อสร้างพลังและเป็นฐานเดียวกัน มีการแยกประเภทผู้ยากลำบากและการตั้งเกณฑ์จากภายนอกเป็นอุปสรรค และไม่สอดคล้องกับสภาพการณ์ยากลำบาก เช่น กำหนดผู้สูงอายุต้องครบ 60 ปี ชุมชนควรมีศูนย์กลางข้อมูลที่สามารถเข้าถึงบริการได้อย่างทั่วถึง ไม่ควรตั้งในท้องถิ่นหรือท้องที่ ควรพัฒนาศักยภาพแกนนำเครือข่ายสวัสดิการคนดอยสะแกต พัฒนารูปแบบความเชื่อมโยงการจัดสวัสดิการในระดับชุมชน ตำบล อำเภออย่างต่อเนื่อง ชุมชนควรมีการวิจัยเกี่ยวกับสวัสดิการในหลายมิติ สร้างกลไกในการจัดการของรูปแบบการจัดสวัสดิการโดยการทำงานร่วมกันระหว่างองค์การบริหารส่วนตำบล สำนักงานกองทุน

สนับสนุนการวิจัย สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 10 และพัฒนาความร่วมมือด้านสวัสดิการ หรือภาคีหุ้นส่วน อาทิ NGOs GO สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.) สหกรณ์การเกษตร และสำนักงาน พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด เป็นต้น

วิจัย รูปชาติ และคณะ (2550) ได้ศึกษาการบูรณาการเครือข่ายกองทุนสวัสดิการชุมชน กรณีศึกษาเขตคลองเตย จังหวัดกรุงเทพมหานคร พบว่าชุมชนคลองเตยมีความหลากหลาย แต่มี กองทุนที่สนับสนุนด้านสวัสดิการไม่สอดคล้องกับปริมาณประชากร แต่ประชาชนสามารถเข้าถึงเงิน นอกระบบได้ไม่ยากนัก กองทุนคือลูกหนี้ขาดการส่งเงิน ไม่ส่งเงินคืนตามกำหนดเวลา หรือล่าช้า กว่าที่กำหนดไว้ ลูกหนี้ย้ายหนีออกไปจากชุมชนทำให้ไม่สามารถเก็บเงินคืนได้ คณะกรรมการ กองทุนผู้มีหน้าที่รับผิดชอบในการบริหารการเงินของกองทุนไม่มีความซื่อสัตย์ในการบริหาร การเงิน ขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการบริหารงานกองทุน และไม่สามารถสื่อสารเพื่อความ เข้าใจกับผู้ที่เกี่ยวข้องกับกฎระเบียบวิธีการต่างๆ ในการกู้ยืมได้ และไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบในการ อนุมัติเงินกู้ บางครั้งอนุมัติให้กู้อย่างไม่เหมาะสมเกิดความล่าเอียง เช่น ให้กู้ได้เฉพาะคนสนิท

ในส่วนของแนวทางการแก้ปัญหาที่สำคัญได้แก่ การให้ผ่อนชำระเป็นรายเดือน แต่สมาชิก บางรายไม่สามารถผ่านชำระได้ตามกำหนด จึงเรียกสมาชิกมาปรึกษาหาทางแก้ไข โดยการให้สมาชิก ผ่อนชำระเป็นรายวัน ส่วนการให้ความช่วยเหลือจากภาครัฐนั้นควรเข้ามาช่วยให้คำแนะนำในการ แก้ไขปัญหากับคณะกรรมการกองทุน

ในส่วนของรูปแบบและแนวทางการบูรณาการกองทุน พบว่าด้วยความหลากหลายของ กองทุน และปัญหาจากการดำเนินงานกองทุน ชุมชนคลองเตยจึงสามารถกำหนดรูปแบบ และแนวทาง ในการบูรณาการกองทุน ได้แตกต่างจากพื้นที่ส่วนอื่น ๆ ของประเทศ ในภาพรวม ดังต่อไปนี้

1. ด้านรูปแบบการบูรณาการกองทุน อาจทำได้โดยการแต่งตั้งคณะกรรมการกองทุน ร่วมกันจากความคิดเห็นของสมาชิกภายในชุมชนคลองเตย รวมถึงการกำหนดวงเงื่อน ไข กฎระเบียบในการดำเนินงานส่วนกลางที่ชัดเจน โดยสมาชิกในชุมชน เพื่อให้กองทุนได้นำไป ปฏิบัติร่วมกันได้

2. ด้านกิจกรรมการบูรณาการกองทุน ควรฝึกให้ความรู้สร้างความเข้าใจแก่คณะทำงาน โดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้คณะทำงานมีรูปแบบและวิธีการดำเนินงานกองทุน ที่เป็นไปใน ทิศทางเดียวกัน การจัดการส่งเสริมอาชีพโดยการจัดหาบุคลากรให้ความรู้และแนะนำอาชีพที่ เหมาะสมให้แก่คนในชุมชน เพื่อสามารถนำเงินที่นำไปประกอบอาชีพยังประโยชน์ได้ต่อไป และจัด กลุ่มศึกษาดูงานเกี่ยวกับการบริหารจัดการกองทุนที่ประสบความสำเร็จในพื้นที่อื่นๆ

กุลวดี โรจน์ไพศาลกิจ และคณะ(2550) ได้ศึกษาเรื่อง “ การพัฒนารูปแบบการเครือข่าย กองทุนสวัสดิการชุมชนอำเภอพนมสารคาม จังหวัดฉะเชิงเทรา “ ผลการศึกษาพบว่า การบริหาร กองทุนใช้รูปแบบชุมชนช่วยเหลือกันเอง รูปแบบการดำเนินงานกองทุนมี 2 รูปแบบ คือการให้ ความช่วยเหลือที่เป็นเงินและการช่วยเหลือที่ไม่ใช่ตัวเงิน เช่นอุปกรณ์การประกอบอาชีพ การฝึกอบรม การรณามัย การประสานเชื่อมโยงกับกลุ่มอาชีพอื่นเพื่อเพิ่มรายได้ เป็นต้น การบริหารจัดการกองทุน ใช้รูปแบบชุมชนช่วยเหลือกันเอง ได้แก่ภาคประชาชน คหบดี แกนนำชุมชน องค์กรเอกชนและ หน่วยงานรัฐให้การหนุนเสริม ได้แก่กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ นักวิชาการจากสถาบันอุดมศึกษา องค์กรปกครองท้องถิ่น ฯลฯรูปแบบการบูรณาการเครือข่าย กองทุนที่เกิดขึ้น เป็นการบูรณาการในด้านการดำเนินกิจกรรมร่วมกัน โดยในภาพรวมพบว่า ผู้นำกลุ่ม ผู้นำชุมชน ผู้แทนหน่วยราชการ ภาคประชาชน เห็นความสำคัญและประโยชน์ของการ ขับเคลื่อนการดำเนินกิจกรรมบูรณาการกองทุน แต่การดำเนินการในอนาคตยังขาดปัจจัยเอื้อ ที่สำคัญหลายประการซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อความยั่งยืนของการดำเนินกิจกรรมเช่น งบประมาณในการ ดำเนินการ บุคลากร นอกจากนี้การสร้างระบบการทำงานของเครือข่ายฯ ก็เป็นสิ่งสำคัญที่ต้องคำนึง สวัสดิการสังคมเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น

สุภาพรธรรม ไกรฤกษ์ (2548) ศึกษาวิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการกองทุนหมุนเวียนของ บ้านบ่อแก้ว ตำบลบ่อแก้ว อำเภอสะเมิง จังหวัดเชียงใหม่” ผลการศึกษาพบว่า กองทุนหมุนเวียน ของบ้านบ่อแก้วจำนวน 7 กองทุน มีแนวคิดในการช่วยเหลือสมาชิกกลุ่ม โดยมีวัตถุประสงค์เริ่มต้น แตกต่างกันไป กล่าวคือ เพื่อช่วยเหลือในการจัดงานศพ เช่น กองทุนฌาปนกิจสงเคราะห์ เน้นการดูแล ความปลอดภัยของชาวบ้าน เช่น กองทุนอาสาพัฒนาป้องกันตนเอง เน้นการแก้ไขปัญหาความยากจน เช่น กองทุนแก้ไขความยากจน เน้นการสร้างอาชีพเสริม เช่น กองทุนหมู่บ้าน และเน้นการช่วยเหลือ สมาชิกในการลงทุนทางการเกษตร เช่น กลุ่มเพื่อช่วยเพื่อน กลุ่มโครงการหลวงเกษตรเพื่อพัฒนา บ่อแก้ว และกลุ่มออมทรัพย์แม่บ้านอย่างไรก็ตามภายหลังกองทุนต่างๆ ได้ถูกนำมาใช้ประโยชน์ ในด้านการลงทุนทางการเกษตร โดยมีรูปแบบการบริหารจัดการกองทุนที่คล้ายกัน คือ 1) มีการ จัดตั้งคณะกรรมการบริหารกองทุน โดยแบ่งบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบ 2) มีการวางกฎระเบียบ การบริหารจัดการของกองทุน 3) มีการประชุมเพื่อวางแผนการทำงานอย่างต่อเนื่อง 4) มีการดำเนินงาน ตามแผนงานของกองทุน 5) มีการติดตามและการประเมินผลการทำงาน ทั้งนี้ในรูปแบบการบริหาร จัดการกองทุนดังกล่าวมีผลต่อการพัฒนาการเกษตร คือทำให้เกิดความคล่องตัวด้านเงินทุนในการ ลงทุนเพาะปลูก ได้แก่ สตรอเบอร์รี่และหอมแดง ผลการวิจัยยังพบอีกว่าปัจจัยที่มีผลต่อการบริหาร งานจัดการกองทุนได้แก่ 1) นโยบายของหน่วยงานภาครัฐและเอกชน 2) กลุ่มนายทุนและองค์กร การเงินของเอกชน 3) ภูมิปัญญาและการจัดการความรู้ของชุมชน 4) ความห่างไกลของพื้นที่และ

ความหลากหลายทางเชื้อชาติ และ 5) การจัดสรรผลประโยชน์ของกองทุนหมุนเวียน สำหรับเงื่อนไขสำคัญที่มีผลต่อการบริหารจัดการกองทุนคือ 1) ผู้นำที่มีความรู้ ประสบการณ์ และความเสียสละเพื่อส่วนรวม 2) คณะกรรมการซึ่งมีประสบการณ์และเป็นที่เชื่อถือของชุมชน 3) กฎระเบียบที่มีความเหมาะสมซึ่งเกิดจากการมีส่วนร่วมของสมาชิก และ 4) แหล่งทุนจากภาครัฐและเอกชน

ขนิษฐา ปะกีน้าหัง(2547) ศึกษาวิจัยเรื่อง “ประสิทธิภาพการบริหารกองทุนหมู่บ้าน : กรณีศึกษาบ้านทุ่งทองกวาว ตำบลนาทุ่งหลวง อำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูน” ผลจากการศึกษาพบว่า คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและสมาชิกมีความรู้ความเข้าใจในนโยบายกองทุนหมู่บ้านเป็นอย่างดี คณะกรรมการแม้จะมีการศึกษาค้นคว้าแต่เป็นผู้มีคุณสมบัติถูกต้องตามข้อกำหนดและเคยมีประสบการณ์ในการบริหารกองทุนชนิดอื่น วัตถุประสงค์ในการบริหารกองทุนมีความพร้อม กระบวนการบริหารกองทุนหมู่บ้านทุ่งทองกวาว มีการจัดองค์การที่เหมาะสมสอดคล้องกับระเบียบ คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง มีการคัดเลือกบุคลากรจากการเลือกตั้งของคนในชุมชน ซึ่งพิจารณาจากความรู้ความสามารถ ความน่าเชื่อถือ กองทุนยังขาดกระบวนการติดตาม การใช้เงินกู้ เนื่องจากในทางปฏิบัติทำได้ค่อนข้างยาก มีการพัฒนาศักยภาพของบุคลากรโดยการฝึกอบรม และการสร้างแรงจูงใจด้วยค่าตอบแทนจากดอกผล การบริหารกองทุนไม่ได้เป็นไปตามนโยบายที่กำหนดว่าด้วยการปล่อยสินเชื่อให้สมาชิกอย่างเสมอภาค ถึงแม้ว่าการบริหารเงินกองทุนของกองทุนหมู่บ้านทุ่งทองกวาว จะได้รับการคัดเลือกให้เป็นหมู่บ้านที่มีการบริหารจัดการที่ดีระดับ 1 (AAA) ก็ตาม ยังปรากฏว่าคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านยังใช้สิทธิในการพิจารณาเงินกู้ให้ตนเองในอัตราที่สูงกว่าให้สมาชิกโดยรวม ผลของการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านทุ่งทองกวาว พบว่ามีความก้าวหน้าในการดำเนินงาน เงินกู้ในปัจจุบันไม่เพียงพอต่อความต้องการของชุมชน แต่การนำเงินไปลงทุนของผู้กู้ยังผิดวัตถุประสงค์กองทุน คือนำไปใช้จ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภค หรือซื้อของฟุ่มเฟือย ตลอดจนการนำเงินกู้ไปชำระหนี้สินอื่น กองทุนหมู่บ้านสามารถตอบสนองความต้องการของกลุ่มเป้าหมายเห็นได้จากคณะกรรมการกองทุนและสมาชิกกองทุนรับรู้ ยอมรับ สนใจ และเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานจากกองทุนเป็นอย่างดี และชุมชนมีความพึงพอใจในผลการดำเนินงาน กองทุนหมู่บ้าน โดยเห็นว่ากองทุนเป็นแหล่งเงินกู้ที่เข้าถึงได้ง่าย ขั้นตอนการกู้ไม่ยุ่งยาก และมีความดอกเบี้ยต่ำ เหมาะเป็นแหล่งเงินกู้เพื่อนำไปประกอบอาชีพเพื่อสร้างรายได้

สุรางค์ อีลา (2547) ศึกษาวิจัยเรื่อง “ประสิทธิภาพของการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน : ศึกษากรณี ตำบลเวียง อำเภอริ้วเส้า จังหวัดนราธิวาส” ผลการวิจัยพบว่า ประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน โดยรวมใน 4 ด้านคือ การประชุม การอนุมัติเงินกู้ การดำเนินงาน การประชาสัมพันธ์ และด้านการติดตาม ค่อนข้างมาก ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพในการบริหารจัดการหมู่บ้าน ได้แก่

การได้รับความช่วยเหลือจากสมาชิก การประสานงานภายในคณะกรรมการ การสนับสนุนด้านวิชาการและการจัดการ ส่วนปัจจัย เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ต่อเดือน ประสบการณ์การทำงานเกี่ยวกับกองทุน การได้รับการฝึกอบรมแนะนำ และความรู้ความเข้าใจบทบาทหน้าที่ไม่เป็นปัจจัยต่อประสิทธิภาพในการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน สำหรับปัญหาและอุปสรรคในการบริหารงานกองทุนหมู่บ้าน คือกรรมการกองทุนหมู่บ้านไม่มีเวลาปฏิบัติหน้าที่อย่างเต็มที่ กรรมการกองทุนหมู่บ้านขาดความรู้ ความสามารถในการทำงานและสมาชิกส่งเงินไม่ตรงตามกำหนด

เกศสุดา ปิ่นไผ่ (2546) ศึกษาวิจัยเรื่อง “แนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านหนองโบสถ์ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่” ผลการศึกษาพบว่า แนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านหนองโบสถ์ ได้แก่ 1) การคัดเลือกคณะกรรมการที่เปิดโอกาสให้ชาวบ้านในทุกหมู่บ้านสมัครเข้ามาเป็นกรรมการ 2) มีการจัดสรรและปรับบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการให้สอดคล้องกับความสามารถและประสบการณ์เดิม 3) มีการปรับแนวทางการบริหารจัดการสมัยใหม่กับเงื่อนไขของชาวบ้าน 4) มีการเพิ่มความรู้และทักษะด้านการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านให้คณะกรรมการกองทุน 5) การกำหนดเกณฑ์การชำระคืนเงินกู้มีความยืดหยุ่นตามเงื่อนไขของกิจกรรมสร้างรายได้ 6) มีการจัดสรรผลตอบแทนให้แก่คณะกรรมการในรูปแบบที่เหมาะสม 7) การระดมทุนสำรองในรูปของการเพิ่มหุ้น 8) มีมาตรการตัดเบี่ยงการประทุมนั้น เพื่อกระตุ้นให้คณะกรรมการเข้าร่วมประชุมประจำเดือน 9) มีผู้รู้จากภายนอกชุมชนมาให้ความรู้ 10) มีแนวทางในการติดตามเร่งรัดหนี้สินแบบประนีประนอม 11) แนวทางการทำงานเป็นการเรียนรู้แบบค่อยเป็นค่อยไป 12) มีการบันทึกการประชุมเพื่อใช้ในการอ้างอิงและการจัดทำแผนปฏิบัติการ นอกจากนี้เงื่อนไขที่สำคัญที่มีส่วนต่อการพัฒนาการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านหนองโบสถ์ ได้แก่ ก) นโยบายกองทุนหนึ่งตำบลหนึ่งหมู่บ้าน ซึ่งทำให้ชาวบ้านที่ได้รับเลือกเป็นคณะกรรมการต้องหาวิธีการบริหารกองทุนนี้ ข) กรรมการซึ่งมีประสบการณ์เดิมด้านการบริหารกลุ่มและกองทุน ค) แนวคิดความเชื่อและทักษะของประธานและกรรมการกองทุนหมู่บ้าน

สุริย์พันธ์ แสงไพบูลย์ (2546) ศึกษาวิจัยเรื่อง “ผลการปฏิบัติงานในกองทุนหมู่บ้านของกรรมการกองทุนหมู่บ้าน ศึกษากรณี อำเภอโศก จังหวัดอ่างทอง” จากการศึกษาพบว่า ผลการปฏิบัติงานในกองทุนหมู่บ้านในอำเภอโศกอยู่ในระดับดี ปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติงานในกองทุนหมู่บ้านของกรรมการกองทุนหมู่บ้าน คือการได้รับการสนับสนุนช่วยเหลือจากเจ้าหน้าที่และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจากภายนอก การที่เจ้าหน้าที่ของรัฐและหน่วยงานได้จัดการประชุมชี้แจงนโยบายกองทุนหมู่บ้าน ให้คำแนะนำการปฏิบัติงานกองทุน หมู่บ้าน และการได้รับการสนับสนุนช่วยเหลือการทำงานจากหน่วยอื่น ๆ และปัจจัยในเรื่องความรู้ความเข้าใจในบทบาทของกรรมการ

กองทุนในการกำหนดเป้าหมาย แผนปฏิบัติงาน มีระเบียบสำหรับการปฏิบัติงานที่ชัดเจน การมอบหมายงานและการกำหนดคุณสมบัติบุคคล การปฏิบัติงานตามระเบียบ ข้อบังคับ การจัดระบบ ข้อมูลการบริหารงาน การประชุม รายงาน ติดตามผล และการประชาสัมพันธ์ แนะนำการปฏิบัติงาน ส่วนปัญหาและอุปสรรคในการศึกษาผลการปฏิบัติงานในกองทุนหมู่บ้านของกรรมการกองทุนหมู่บ้าน ศึกษากรณี อำเภอโพธิ์ทอง จังหวัดอ่างทอง พบว่า กรรมการกองทุนยังขาดความรู้ความเข้าใจในการปฏิบัติงานกองทุน เจ้าหน้าที่ของรัฐไม่ติดตามการทำงานของกรรมการกองทุนอย่างต่อเนื่อง งบประมาณและวัสดุอุปกรณ์ยังมีไม่เพียงพอ สมาชิกกองทุนยังขาดความรู้ความเข้าใจในเรื่องหลักการและวัตถุประสงค์ตามนโยบายกองทุนหมู่บ้าน ซึ่งเจ้าหน้าที่ของรัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ต้องให้ความรู้ความเข้าใจให้มากขึ้น และร่วมประชุมกับกรรมการกองทุนเพื่อรับทราบปัญหาและอุปสรรค

ชนมณัฐ รอดบุญธรรม (2546) ศึกษาวิจัยเรื่อง “ปัจจัยที่มีผลต่อการดำเนินงานเครือข่ายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองระดับอำเภอ : กรณีศึกษาจังหวัดปทุมธานี” ผลการศึกษาพบว่า ประชากรส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุ 41 - 50 ปี มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษา อาชีพค้าขายหรือประกอบธุรกิจส่วนตัว รายได้ต่อเดือนไม่เกิน 10,000 บาท ประชากรส่วนใหญ่ได้รับการฝึกอบรมเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองเป็นประจำ ได้รับประโยชน์จากกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองเป็นประจำ ไม่เคยติดต่อประสานงานกับบุคคลภายนอกอำเภอ ประชากรส่วนใหญ่มีความเห็นว่าสมาชิกเครือข่ายฯมีส่วนร่วมในการดำเนินงานเครือข่ายฯเป็นบางครั้ง สำหรับประชาชนเครือข่ายฯมีภาวะผู้นำอยู่ในระดับปานกลาง ผลการดำเนินงานเครือข่ายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองระดับอำเภอ ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง หากพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการบริหารจัดการอยู่ในระดับมาก สำหรับด้านการสนับสนุนสมาชิกเครือข่ายฯ อยู่ในระดับปานกลาง ปัจจัยที่มีผลต่อการดำเนินงานเครือข่ายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองระดับอำเภอ ได้แก่ การศึกษา การได้รับการฝึกอบรมเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง การได้รับประโยชน์ จากกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง การได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง การติดต่อประสานงานกับบุคคลภายนอก การมีส่วนร่วมของสมาชิกเครือข่ายฯ และภาวะผู้นำของประธานเครือข่ายฯ สำหรับปัจจัย เพศ อายุ เพศ และรายได้ ไม่มีผลต่อการดำเนินงานเครือข่ายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองระดับอำเภอ

ชลดา จันทรสาขา และคณะ (2546) ศึกษาวิจัยเรื่อง “ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของการนำนโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองไปปฏิบัติ กรณีศึกษา : หมู่บ้านที่ได้รับมาตรฐานการบริหารจัดการกองทุนระดับที่ 1 (AAA) อำเภอพรหมบุรี จังหวัดสิงห์บุรี” โดยแบ่งกรอบแนวคิดออกเป็น 2 ปัจจัยด้วยกัน คือปัจจัยภายใน ประกอบไปด้วย ฐานะทางการเงิน การประกอบอาชีพ

ภาระนี้ ความรู้ในการประกอบอาชีพ วิจารณ์ญาณในการใช้เงิน การมีส่วนร่วมของสมาชิกและความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับกองทุน ส่วนปัจจัยภายนอก ประกอบไปด้วย คณะกรรมการกองทุน หน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง และรูปแบบการบริหารจัดการกองทุน โดยได้คัดเลือกประชากรกลุ่มตัวอย่างจาก 13 หมู่บ้านในเขตพื้นที่อำเภอพรหมบุรี จังหวัดสิงห์บุรี ผลจากการศึกษาวิจัย พบว่า ปัจจัยทั้ง 7 มีผลต่อความสำเร็จในการนำนโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองไปปฏิบัติไม่แตกต่างกัน เนื่องจากประชากร อยู่ภายใต้สภาพแวดล้อมพื้นฐานธรรมชาติ ทางเศรษฐกิจและสังคมที่ใกล้เคียงกัน ส่วนปัจจัยภายในโดยรวมทั้ง 3 มีผลต่อความสำเร็จในการนำนโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองไปปฏิบัติมีความแตกต่างกันไปบ้าง ทั้งนี้ ปัจจัยสำคัญที่ทำให้ประชากร มีความแตกต่างกันคือ ปัจจัยคณะกรรมการกองทุน เนื่องจาก คณะกรรมการกองทุนในแต่ละหมู่บ้าน มีพื้นฐานทางการศึกษาไม่เท่ากัน ทำให้สามารถรับรู้ข้อมูลเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองในระดับที่ไม่เท่ากัน ส่งผลให้มีทักษะของการบริหารและประชาสัมพันธ์นโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองให้แก่ชาวบ้านในแต่ละแห่งมีความแตกต่างกัน

ศักดิ์ชัย พงษ์ไพฑูรย์ (2546) ศึกษาวิจัยเรื่อง “แนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน บ้านศรีบุญเรือง อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่” ผลการศึกษาพบว่าแนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านศรีบุญเรือง ประกอบด้วย 1) การทำความเข้าใจเกี่ยวกับนโยบายและกฎเกณฑ์ของกองทุนหมู่บ้านที่กำหนดจากส่วนกลาง 2) การปรับแนวทางการบริหารจัดการกองทุนให้สอดคล้องกับเงื่อนไขของชุมชน 3) การปรับระเบียบข้อบังคับให้สอดคล้องกับเงื่อนไขของชาวบ้าน 4) มีการแบ่งบทบาทหน้าที่ให้เหมาะสมกับประสบการณ์และความสามารถของคณะกรรมการ 5) การเพิ่มความรู้และทักษะที่จำเป็นของคณะกรรมการ 6) การเพิ่มค่าตอบแทนของคณะกรรมการ 7) การกำหนดมาตรการตัดเบี่ยงการประชุมเพื่อกระตุ้นให้คณะกรรมการให้เข้าร่วมการประชุมประจำเดือน 8) มีการบันทึกการประชุมเพื่อใช้ในการอ้างอิงและจัดทำแผน 9) กำหนดแนวทางการทำงานเป็นการเรียนรู้แบบค่อยเป็นค่อยไป 10) มีแนวทางการติดตามเร่งรัดหนี้สินแบบประนีประนอม 11) การระดมทุนสำรองในรูปของเงินสัจจะ เงินใจที่สำคัญที่มีส่วนต่อการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านศรีบุญเรืองได้แก่ ก) นโยบายกองทุนหนึ่งล้านบาท ซึ่งทำให้ชาวบ้านที่ได้รับเลือกเป็นคณะกรรมการต้องหาวิธีการบริหารกองทุนนี้ ข) กรรมการซึ่งมีประสบการณ์เดิมด้านการบริหารกลุ่มและกองทุน ค) แนวคิด ความเชื่อและทักษะของประธานและคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน

2.6 ผู้วิจัยได้นำประเด็นงานวิจัย รวมถึงการทบทวนวรรณกรรมมาสร้างกรอบการวิจัยได้ดังนี้

